

UDL: onderwijsontwerp dat werkt voor meer studenten

Universal Design for Learning als basis voor flexibel en inclusief onderwijs

Ben je docent of onderwijsontwikkelaar? Deze infosheet helpt je om onderwijs te ontwerpen dat werkt voor meer studenten. Studenten verschillen, en met Universal Design for Learning (UDL) houd je daar vanaf het begin rekening mee. Zo neem je belemmeringen weg voordat ze ontstaan en is minder maatwerk achteraf nodig. Je leest wat de drie principes van UDL zijn en vindt bij elk principe concrete voorbeelden. Met het stappenplan ga je direct aan de slag met je eigen les, opdracht of toets.

ECIO
Leren zonder belemmering

Wat voor de één een belemmering is, merkt een ander niet eens op. En wie vandaag moeiteloos meekomt, loopt morgen misschien vast. Studenten verschillen, en ook één student verschilt per taak, vak en moment. UDL helpt je om vanaf het begin rekening te houden met die variatie, in plaats van achteraf te repareren.

Het begint met één vraag:
“Waar lopen studenten nu tegenaan, en welke belemmering kan ik al in het ontwerp wegnemen?”

> “Eén slimme ontwerpkeuze kan al verschil maken.

Twee routes die elkaar aanvullen

Het VN-verdrag Handicap vraagt om inclusief onderwijs, redelijke aanpassingen en ondersteuning op maat. Dat doe je langs twee routes. Samen zorgen ze ervoor dat zoveel mogelijk studenten kunnen meedoen.

Route 1: Inclusief ontwerpen
Neem toegankelijkheid vooraf mee in onderwijs, toetsing, leermiddelen en de fysieke en digitale leeromgeving. Hoe beter het ontwerp, hoe minder maatwerk achteraf nodig is.

Route 2: Individueel aanpassen
Soms blijft maatwerk nodig, zoals een aangepaste toetsplek of ondersteunende technologie. Die voorzieningen blijven gewoon bestaan. UDL vervangt ze niet.

Wat staat vast, en waar is ruimte?

Het leerdoel en de kwaliteitseisen staan vast. Ruimte kan zitten in tijd, plaats, tempo, leerroute, informatievorm, werkvorm, ondersteuning en de manier waarop studenten laten zien wat ze kunnen. Let op: als de vorm zelf bij het leerdoel hoort, staat die ook vast. Bij toetsing bepalen bovendien het examenplan of de onderwijs- en examenregeling wat mag.

Keuze werkt het best met houvast.
Maak doelen, verwachtingen, planning en instructies helder. Keuzevrijheid betekent niet: zoek het zelf maar uit.

Het doel: regie over het eigen leren

UDL gaat niet alleen over het wegnemen van belemmeringen. Het uiteindelijke doel is dat studenten steeds meer regie krijgen over hun eigen leren. Ze leren doelen stellen, keuzes maken, reflecteren en strategieën inzetten die bij hen en bij de situatie passen. Daarbij benutten ze hun eigen talenten, ervaringen en achtergrond, en leren ze samenwerken met anderen.

Drie principes: het waarom, het wat en het hoe

UDL gaat uit van drie samenwerkende netwerken in het brein die bij leren een rol spelen. Daarop zijn de drie principes gebaseerd. Ze staan niet los van elkaar: wie niet betrokken is, neemt minder op; wie de informatie niet begrijpt, kan er weinig mee; en wie niet kan laten zien wat die weet, haakt af. Daarom ontwerp je met variatie op alle drie de vlakken.

Geen twee hoofden werken hetzelfde. De een begrijpt iets pas door het te zien, de ander raakt pas gemotiveerd als er iets te kiezen valt, en weer een ander laat het best zien wat er geleerd is door te doen. Daar speelt UDL op in.

1. **Het waarom:** wat zet studenten in beweging?

Wat de een prikkelt, schrikt de ander af. De een houdt van een uitdaging, de ander heeft eerst houvast en veiligheid nodig. Bied daarom verschillende mogelijkheden om studenten te betrekken: geef keuzes, laat de relevantie zien en creëer een omgeving waarin fouten maken mag.

Waar let je op?	Probeer eens
Herkennen studenten zichzelf in de stof?	Laat studenten een praktijkcasus kiezen die past bij hun interesse of werkervaring.
Snappen studenten waarom ze iets doen?	Laat bij elke activiteit zien aan welk leerdoel die bijdraagt.
Weet je hoe het met je studenten gaat?	Begin de les of college met een korte check-in.

> “Klein beginnen is prima.

2. **Het wat:** hoe zorg je dat informatie voor meer studenten werkt?

Niet elke student verwerkt informatie op dezelfde manier. Een uitgebreide tekst werkt voor de een prima, terwijl een ander pas begrijpt waar het om gaat bij een schema, een voorbeeld of een filmpje. Bied informatie daarom op verschillende manieren aan.

Waar let je op?	Probeer eens
Kan iedereen de informatie zien, horen of lezen?	Bied informatie aan in tekst én in een schema of korte video.
Kennen studenten de woorden en tekens die je gebruikt?	Maak een begrippenlijst met vaktermen, afkortingen en symbolen.
Sluit nieuwe stof aan op wat studenten al weten?	Begin met een korte quiz of stelling die voorkennis activeert.

3. **Het hoe:** hoe geef ik studenten ruimte om op hun eigen manier mee te doen?

Sommige studenten laten het best zien wat ze kunnen in een schriftelijke opdracht, anderen in een presentatie, een gesprek of een praktijkopdracht. Geef studenten daarom de ruimte om op verschillende manieren te laten zien wat ze geleerd hebben.

Waar let je op?	Probeer eens
Kunnen studenten op verschillende manieren meedoen?	Laat studenten kiezen of ze mondeling of schriftelijk op een vraag reageren
Beoordeel je het leerdoel of de vorm?	Laat studenten kiezen tussen een presentatie, podcast, infographic of verslag, als de vorm zelf geen leerdoel is.
Leren studenten hun eigen werk te sturen?	Laat studenten hun conceptversie vergelijken met de beoordelingscriteria en noteren wat nog ontbreekt.

Zo pas je UDL toe in je onderwijs

1.	**Signaleer**	Waar lopen studenten vast? Let op terugkerende vragen, uitval bij opdrachten en wat studenten zelf aangeven. Of vraag het ze gewoon.
2.	**Focus**	Kies één les, opdracht of toets. Maak je vraag concreet: waar precies ontstaat de belemmering?
3.	**Breng in kaart**	Hoe is het onderwijs nu ingericht? Hoe raken studenten betrokken, hoe krijgen ze informatie en hoe laten ze zien wat ze kunnen? Zoek wat houvast geeft en waar belemmeringen ontstaan.
4.	**Schets de gewenste situatie**	Wat moeten studenten idealiter begrijpen, ervaren of kunnen laten zien? Benoem de beweging, bijvoorbeeld van onduidelijke verwachtingen naar heldere startafspraken.
5.	**Brainstorm**	Bedenk zoveel mogelijk ideeën. Laat je inspireren door de voorbeelden bij de drie principes.
6.	**Baken af**	Weeg je ideeën op impact voor studenten en haalbaarheid voor jou. Kies er één of twee en maak grote ideeën klein genoeg om te starten.
7.	**Voer uit**	Wat moet je maken, aanpassen of afstemmen, en met wie? Begin met een kleine eerste stap.
8.	**Reflecteer**	Wat ervoeren studenten, wat merkte jij? Bepaal wat je houdt, aanpast of verder onderzoekt, en kies je volgende stap.

Bron: CAST, UDL Guidelines 3.0, udlguidelines.cast.org.

Meer weten?

Klik op de link of scan de QR-code voor meer informatie over UDL.

Elementen voor inclusief onderwijs

UDL vraagt om onderwijs dat vanaf het begin is ontworpen voor de verschillen tussen studenten. Dat lukt alleen als UDL is verankerd in visie en beleid, en niet afhangt van de inzet van individuele docenten. Professionals hebben daarvoor kennis, tijd en ruimte nodig om ook toetsing anders in te richten.

In een leeromgeving waarin verschillen normaal zijn, geven studenten makkelijker aan wat ze nodig hebben. Inclusief ontwerpen maakt minder individuele voorzieningen nodig, terwijl extra ondersteuning beschikbaar blijft voor wie dat nodig heeft. Samenwerking tussen docenten, begeleiders en studenten zorgt voor een doorlopende aanpak, ook bij de overstap naar een studie of werk.

Gebruik ervaringen van studenten en gegevens zoals de NSE om te zien welke aanpassingen werken en waar belemmeringen blijven.

2026

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

“Iedereen een eigen weg naar hetzelfde doel

Aan de slag!

Meer weten? Neem contact op met ECIO.
We helpen je graag verder!

ECIO
Leren zonder belemmering

ecio.nl | **onbelemmerdstuderen.nl** | **kennisbankstudentenwelzijn.nl**